

UŽITKOVÉ VLASTNOSTI PRASAT

1. reprodukční

- plodnost
- mléčnost

2. produkční

- výkrmnost
- jatečná hodnota

Reprodukční vlastnosti

PLODNOST

- schopnost prasnice produkovat určitý počet selat ve vrhu
- posuzujeme ji podle počtu narozených selat (živě i mrtvě)
- **potencionální plodnost** - schopnost prasnice uvolňovat během říje vajíčka schopná oplození bez ohledu na jejich další vývoj (během 1 říje se jich uvolní 14 - 20, popř. až 20)
- **skutečná plodnost** - charakterizována počtem živě narozených selat
- nízká dědivost - $h^2 = 0,13-0,19$
- prasničky se zapouštějí ve věku **210-240 dní** (**130 - 150 kg** živé hmotnosti)
- optimální doba mezidobí - **150-160 dní**
- plodnost stoupá do 4.-5. vrhu
- od prasnice za rok požadujeme **2,2** vrhu
- vlivy působící na plodnost - především výživa, pak ostatní vnější vlivy
- SMEDI syndrom = poruchy plodnosti zahrnující tyto jevy:
  - S - stillbirth (mrtvě narozená selata) + M - mumification (mumifikovaná) + ED - embryonic death (embryonální úmrtnost) + I - infertility (neplodnost)

MLÉČNOST

- schopnost prasnice produkovat mléko v době sání selat
- časové období, po které trvá vyměšování mléka se nazývá **laktace** (prasnice až 12 týdnů)
- zootechniky - **hmotnost vrhu v 21 dnech věku selat**
- silně ovlivněna podmínkami vnějšího prostředí - $h^2 = 0,17$
- mléko - albuminové, bílkoviny (5,5 %), tuk (7 %), mléčný cukr (4 %), popeloviny (0,8 %)
- je nutno, aby prvních 36 hodin po narození přijala selata co nejvíce mleziva (vytvoření pasivní imunity)
- denní produkce mléka je asi 5-8 kg, tj. asi 300 kg za laktaci
- mléko je jediným zdrojem výživy pro selata do věku 21 dní → prasnice je během laktace nutno intenzivně krmit
- **vyrovnanost vrhu** - doplňující kritérium pro hodnocení mléčnosti (vyjadřuje odchylku hmotnosti jednotlivých selat od průměrné hmotnosti selete ve vrhu)

Produkční vlastnosti

VÝKRMNOST

- vyjadřuje schopnost prasete vytvářet z přijaté potravy jatečné produkty
- posuzuje-ji:
  - **průměrnými denními přírůstky** (ukazatel růstu)
  - **spotřebou krmiva, resp. ME(MJ)/1kg přírůstku** (vyjadřuje efektivnost výkrmu)
- znak se střední dědivostí - **$h^2 = 0,40-0,45$**
- vliv - užitkový typ, pohlaví ...

JATEČNÁ HODNOTA

- podíl masa a tuku, který se vyjadřuje:
  - **podílem HMČ** z hmotnosti půlky prasete za studena
  - **podílem kýty** s kostmi z hmotnosti půlky prasete za studena
  - **plochou MLLT**
  - **průměrnou výškou hřbetního tuku**
- podílejí se na ní i kvalitativní znaky masa - pH, barva, schopnost masa vázat volnou vodu
- znak s vysokým koeficientem dědivosti - **$h^2 = 0,33-0,75$**
- jatečnou hodnotu určují ukazatele:
  - jatečná výtěžnost (hmotnost teplých půlek/živá hmotnost před porážkou*100) -78-84 %
  - poměr masitých, tučných a méněcenných částí
  - kvalita jednotlivých partií
- kvantitativní ukazatele JH:
  - podíl **cenných** částí - HMČ (kýta, pečeně, krkovička, plec)
  - podíl **tučných** částí (tukové krytí HMČ, plstní sádlo)
  - podíl **méněcenných** částí (bok, paždík, lakok, kolínko)
  - podíl jatečných odřezků (hlava, nožičky, ocásek)
  - poměr masa a tuku, resp. kostí
- kvalitativní ukazatele JH:
  - barva, šťavnatost, křehkost, mramorování, tloušťka svalových vláken, chuť, vůně
  - **$h^2 = 0,2-0,4$ %**, vnější vlivy (60-80 %) - věk, způsob výkrmu, složení KD, plemeno, pohlaví, předporážkové ošetření jatečných zvířat, omráčení, vykrvení ...
  - jakostní vady:
    - intenzivní selekce na maximální podíl LM → zvýšená citlivost prasat ke stresu → výsky vad masa:
    - **PSE** - pale, soft, exudative (bledé, měkké, vodnaté) - k. mléčná zůstává ve svalových buňkách → **$pH_{45} = < 5,8$**
    - **DFD** - dark, firm, dry (tmavé, tuhé, suché) - k. mléčná před porážkou přechází ze svalových buněk do krve → **$pH_{24} = > 6,2$**
  - **světlost (barva) masa:** závisí na koncentraci svalového barviva, optické hodnotě (fotometrické přístroje)
  - **vaznost masa:** síla, kterou bílkoviny masa udržují část vlastní vody a určité množství vody přidané